

NA KOGA POLOŽITI RUKE?

Marinko Ivanković

U ovom današnjem vremenu kad Crkva teži za jednom korjenitom obnovom, koja ima tako jasan, širok i obrazložen plan u koncilskim dokumentima i drugim dokumentima i teološkim spisima suvremene Crkve, ona vapije za nosiocima toga opsežnog programa. Vitalnost i snaga kršćanstva uvijek je bila u istinskom zajedništvu određenog broja ljudi koji se međusobno poznaju, razumiju, pomažu i ljube. Svaka grupa ima svoje uosobljeno kohezijsko središte, koje se još uvijek najbolje prikazuje biblijskom slikom dobrog pastira. Evanđeoski prizori Isusa okružena apostolima s ostalim učenicima ili bez njih ostat će uvijek zrcalo u kom se zrcali svaka crkvena zajednica.

Činjenica je da su danas svećenici oni oko kojih se stvara crkveno zajedništvo. U našim su stranama oni gotovo isključivi nosioci te povezanosti. Stoga se nameće pitanje kako doći do svećeničkih zvanja, kako ih formirati i kako održavati vitalnost života i djelovanja svećenika. Cjelokupni program obnove Crkve i doprinos što ga Crkva može dati obnovi svijeta računa u velikoj mjeri na svećenike, a njih za takav zadatak nema ni izdaleka dovoljno ni po broju ni po kvaliteti.

Zato i pitanje: Na koga položiti ruke? ima dva vida: otkuda dobiti kandidate za svećeniš-

tvo, i ako ih imaš, po čemu znati da li su prikladni za svećeništvo ili ne, ili po čemu onaj koji želi biti službenik Crkve može znati da li je za to spreman ili nije, barem približno.

Mnogobrojna su sredstva i načini da se prikaže i pokaže stvarna slika svećeničke službe i poziva, kako bi se pojedinci mogli odlučiti da li da krenu tim putem, kako bi mogli otkriti sklonosti za takav život i rad. To je potrebno tim više što su o svećenicima stvorene mnoge neistine, kriva shvaćanja. Sve to zahtijeva određenu akciju koja će pokazati pravo stanje stvari.

Iskrivljenost svećeničkog lika u shvaćanju ljudi našeg vremena ne stvaraju samo protivnici Crkve u svojoj ideološkoj zagriženosti nego i sami članovi crkvene zajednice. Tome doprinose bilo sami svećenici kad svojim lošim primjerom degradiraju autentični lik crkvenog pastira, bilo ostali članovi crkvene zajednice kada od svećenika očekuju ono što ne bi smjeli očekivati, neke nadljude, političke vođe, znanstvenike... Sasvim je neutemeljen mentalitet koji se neprestano održava ne teoretski nego praktično u dvije vrste morala u Crkvi: onom za svećenike i redovnike i onom za ostale vjernike, te o dvije klase u Crkvi: kleričkoj i laičkoj. Mogu postojati određeni zahtjevi koje traži svećenička služba ali oni ne smiju biti nikako izdvojeni iz ono-

ga za čim teži cijela crkvena zajednica, a još manje smiju biti u suprotnosti s tim. Svećenik nije kršćanin mjesto nekoga. On ne moli mjesto onih koji nemaju vremena, niti je dobar mjesto onih koji to ne mogu postići, niti je svet mjesto onih koji griješe. Takve su projekcije, usudio bih se reći, grubo iskrivljavanje Evanđelja. Svećenik je svet među svetima, zaljubljen je u dobrotu s onima koji vjeruju u samo Dobro i moli s moliteljima.

Jedini siguran izvor kandidata za svećeničku službu jest solidna kršćanska zajednica. Može se ponekad čuti da iz razmjerno dobrih župa nema duhovnih zvanja dok iz poneke župe koja i nije dobra nikne poneko zvanje. Na svoj način i to može biti, samo ipak ostaje pitanje koji su naši kriteriji kad prosuđujemo pojedine kršćanske sredine. Kako god mi stvar okrenuli, duhovno je zvanje plod duhovne zrelosti i snage vjere jedne kršćanske zajednice i ujedno dar samoj toj zajednici. Gdje god se ne rađa oduševljenje za potpuno predanje, tu je vjera u Kristovu prisutnost manjkava i kršćansko zajedništvo razvodnjeno.

Dilema da li prije stvarati zdrave kršćanske zajednice koje će biti sposobne dati dobre svećenike, redovnike, redovnice, i misionare ili formirati dobre pastire koji će postati nosioci okupljanja u prave zajednice lažna je (kao i ona da li je prije kokoš ili jaje), jer niti zajednica stvara predvodnike niti svećenici okupljaju zajednicu. Sva takva mudrovanja i zamisli račun su bez krčmara, jer onaj koji stvara ili bolje reći rađa Crkvu je Krist. On ne treba zamjenike; ne traži da netko nešto učini mjesto njega. On je tu prisutan u Crkvi i u njoj stvara jedinstvo. Svećenička služba kao i svaka druga služba u Crkvi Kristov su dar toj istoj Crkvi. Vjernost uskrsnom, prisutnom Kristu stvara bogatstvo i raznolikost u zajednici Crkve i bogatstvo službi i karizmi koje se nadopunjuju, a ne isključuju. Treba se stvarno obratiti Kristu i otvoriti njegovu Duhu koga On „preko svake mjere” izliva na one koji su tijelom, duhom i srcem njegovi. A darovi su Duha mnogobrojni i raznoliki. Gdje je prisutno djelovanje Duha Isusova, tu je nepoznata svaka oskudica pa i oskudica kandidata za svećeništvo. Ljudi su, kao u svemu tako i u ovom, u trajnoj napasti

da u nedostatku pravoga posegnu za surogatima. Kad zbog malovjernosti izostanu darovi Duha Svetoga, onda se stvar prebacuje na spretnost crkvene politike i socijalnih privilegija ne bi li se kako formalno stvorio izgled onog što bi trebalo biti. Služba u Crkvi pretvara se u činovništvo nad Crkvom i život sahnje. Da bi se stvar nekako zataškala, pronalaze se krivci koje treba kazniti i protivnici protiv kojih se treba boriti.

Protivnici postoje i oni su mnogobrojni. Ako smo od Krista odijeljeni i nemamo njegova Duha, naši su neprijatelji svemoćni i ništa nas ne može izbaviti iz njihovih šaka; „najbjedniji smo od svih ljudi”. Ako je Krist s nama, kakvih se to protivnika trebamo bojati. Ovdje mi pada na pamet jedna lakonska izreka koja se pripisuje Leonidi. Kad je netko rekao da će barbarskim strijelama sunce biti sakriveno, odgovorio je: „Bolje, bar ćemo se boriti u sjeni.” Tko vjeruje u Krista koji je raskinuo okove posljednjem neprijatelju – smrti, uskrsnuvši od mrtvih, ne strepi pred neprijateljima. Zato puno priča o protivnicima nije znak njihove snage, već vlastite nemoći i nevjere. Ako je riječ o ljudima koji nemaju vjere u Uskrsloga, onda se s njima nikada ne upuštamo u sukobe i rasprave radi toga da sebe obranimo, nego samo iz ljubavi prema njima. Kristovi su učenici oni koji su nošeni željom da Radosnu vijest navijeste svakome stvoru. Za njih nema prijatelja ni neprijatelja, nego ljudi koji su potrebni spasenja.

Snaga ljubavi prema onima koji nam se protive, rugaju i ne primaju našeg svjedočanstva važan je pokazatelj naše autentične vjernosti Kristu, njegove djelotvornosti u nama. To je ujedno izvrsno tlo za nicanje novih duhovnih zvanja.

Briga o tome kako doći do kandidata za duhovna zvanja produžava se u to kako formirati one koji se na ovaj ili onaj način jave kao kandidati za tu službu.

Izgleda da se formaciji predvodnika u zajednici Kristovih učenika posvećivala već od početka određena pažnja. Pa i Krist je dvanaestoricu izabranih posvećivao posebnu brigu. Samo, čini se da ih je on najprije učinio apostolima, ili nakon vrlo kratke priprave, a onda ih uvodio u otajstvo svoga poslanja i u zadatak koji su

imali izvršiti u službi toga poslanja. U svakom slučaju, formaciji za svećeničku službu uvijek se posvećivala određena pažnja. Mogli bismo čak reći izuzetna, imajući u vidu da se formaciji za druga zvanja nije posvećivala nikakva briga.

Formacija za svećeništvo danas je dugotrajna i zahtjevna. Da bi netko danas postao svećenik, između ostalog se kao minimum traži navršene 24 godine života i visokoškolska diploma iz teologije. Što se tiče životne dobi i školske spreme, traži se dakle maksimum. Doda li se tomu da su žene isključene iz svećeničke službe, te zahtjev celibata, a moglo bi se nabrojiti i još zahtjeva koji nisu mali, vidi se koliko se traži od svećeničkih kandidata i od onih kojima se njihova formacija povjerava. Sigurno je da nijedan poziv u ljudskom društvu nema tako zahtjevne kriterije u formaciji, a isto tako nijedna vjerska zajednica, bilo kršćanska bilo nekršćanska, ne traži od svojih vjerskih službenika onoliko koliko Katolička Crkva za formaciju svećenika. Ta maksimalnost zahtjeva znak je svojevrsne snage i odvažnosti da se takvi zahtjevi mogu postaviti, ali oni kriju i određenu opasnost. Visoki zahtjevi koje Crkva traži od kandidata za svećeništvo mogu se prihvatiti i sa sigurnošću živjeti, kako je već prije spomenuto, samo u Crkvi. Ako Crkva u svakodnevnom konkretnom životu ne živi tako da podržava svojim životom te ideale, oni se lako rasplinu i ostane samo okvir. Svećenička služba nije stvar samo onoga koji je svećenik. Nije on zaređen radi sebe, da mu je to kao neka nagrada. Formacija za svećeništvo i plodno vršenje te službe ovisi uvelike o tome kako se dar te službe u Crkvi cijeni i istinski podržava i podupire.

Mnogobrojni su poslovi koje svećenik u Crkvi vrši i za koje se u toku formacije osposobljava da bi mogao što bolje odgovoriti potrebi i zadatku koji se pred njega postavlja. Od svećenika se zahtijeva da što više razvije svoje intelektualne i stručne sposobnosti. Uvijek se ipak mora imati na pameti da znanje i sposobnosti, kao ni spretnost u nekom poslu, ne čine sami po sebi svećenika. Svećenik se ne postaje po dobro položenim ispitima iz teologije, nego po svećeničkom ređenju, po kome polaganjem biskupovih ruku i ruku ostalih sveće-

nika biva izabran i određen za taj poziv i službu.

Od tolikih zahtjeva koji se traže da bi netko postao svećenik svi nisu jednako važni. Od svih mi se najvažnijim čini iskustvo života u Crkvi. Na to nas nekako navodi i izbor Matije apostola koga su apostoli pribrojili svome zboru mjesto Jude, koji se iznevjerio svojoj službi (Dj 1,17). Petru je jasno tko treba zauzeti mjesto u apostolskoj službi, a tako su mislili i ostali: „Jedan dakle, od ovih ljudi što bijahu s nama za sve vrijeme što je među nama živio Gospodin Isus počevši od krštenja Ivanova pa sve do dana kad bi uzet od nas – treba da bude svjedokom njegova uskrsnuća” (Dj 1. 21–22).

Apostoli kandidata za popunjenje praznog mjesta u svom zboru traže među onima koji poznaju Isusa. Traže nekoga koji je dobro upoznao obnoviteljsko Isusovo djelo u svijetu, da može onda i sam biti tome svjedok. Oni nisu oskudijevali takvim ljudima. Od više njih izabrali su dvojicu koji su se isticali. Pošto su se pomolili, kocka je pala na Matiju. Apostolima je bilo teško odlučiti se koga izabrati između više svjedoka od početka. Da li je to problem i suvremene Crkve? Čini mi se da je naš problem na drugoj strani. Naš problem nije u tome koga izabrati, nego kako doći do osoba koje su vjerom prihvatile sve što je Isus učinio i naučavao, i da li ih uopće imamo dovoljno.

Budući da se naše pitanje: na koga položiti ruke ne odnosi na izbor, nego u prvom redu na formaciju, tražimo načine na koje ćemo najbolje izgrađivati istinske učenike Isusove. Apсурd je polagati ruke na one koji nisu cjeloviti učenici. Bez učenika koji imaju „otvorene oči” za Isusa koji je razlomljeni kruh za život svijeta i zapaljeno srce za tumačenje Pisma sva su mudrovanja uzaludna i svi napori jalovi.

Isus je onaj koji otvara oči i zapaljuje srce. On po Duhu Svetome izabire i formira i Crkvu i one koji u njoj imaju neku službu, kako je to bilo već na neki način rečeno. Onako kako je izabrao i izgradio Petra, Ivana, Kleofu, Matiju, Magdalenu tako čini i danas. Mi ipak nismo samo pasivni promatrači onoga što se događa. Dobro je da što jasnije sagledamo svoju ulogu u tome događanju, a tiče se nas sviju.

Za razumijevanje našeg mjesta u služenju

koje u svijetu imaju Krist i Crkva izgleda mi prikladan evanđeoski prizor iz Markova evanđelja. Nakon puta Isus pita učenike koji su putem raspravljali o tome tko je najveći: „O čemu ste putem raspravljali?” A kako su šutjeli, dao im je program veličine, ne samo njima nego svim učenicima za sva vremena. „Tko želi biti prvi, neka bude zadnji od sviju i sluga svima!” (Mk 9.35).

Za katehetsku stvarnost suvremene Crkve, kao i za obiteljski i sjemenišni odgoj zrelih kršćana i revnih apostola, posebno je važan nastavak prizora: „Zatim uze malo dijete, postavi ga među njih te ga zagrl i reče im: ”Tko primi radi mene jedno od ovakvih malenih, mene prima. A tko mene primi, ne prima toliko mene, nego više onoga, koji je mene poslao” (Mk 9,36–37).

Uvjeren sam da je stvarnost služenja potrebnima i prihvaćanje (primanje) malenih, nedoraslih teren na kome se rješava, uz ostalo, i pitanje svećeničkog zvanja. Ovaj program za učenike, za njihove međusobne odnose i za odnose prema svima, a posebno prema malenima, u Evanđelju je smješten odmah iza pouke upućene učenicima o vrhuncu služenja Sina Čovječjega kroz predanje ljudima grešnicima, kroz smrt i uskrsnuće. Naše služenje potrebnima i prihvaćanje malenih, sjedinjeno s Isusovim služenjem, postaje jedinstvena akcija u spasenju svijeta.

Prigriliti, primiti, prihvatiti malene u Isusovo ime izgleda mi toliko važno te bih ga želio posebno naglasiti. Istinsko prihvaćanje onih koji stupaju u život otvara pred njima svijet svjetla, omogućuje im da mogu živjeti, uvodi ih u Kraljevstvo Božje. Omogućuje im da zavole svoj život i život drugih, i kad su ga zavoljeli, da ga iznad svega cijene, žive u svem bogatstvu, te podržavaju i promiču kod svakoga. Prihvatiti život i predati se u službu Životu može samo onaj tko je i sam osjetio da je prihvaćen. Može voljeti samo onaj tko je iskusio bogatstvo toga dara i otvorio se pokretačkoj snazi ljubavi.

Snaga je Crkve u prihvaćanju malenih. Svaka crkvena zajednica izražava svoju životnost kroz sposobnost da se prihvate novi životi koji nastaju i koji se formiraju. Obitelj, župa, sjemenište, katehetska grupa – svi moraju

budno paziti da ne zakrži ta temeljna odrednica ili da se ne zamijeni nekom drugom aktivnošću. Kao što je Isus zagrlio i prihvatio ono maleno dijete u Kafarnaumu, ne samo da pouči učenike, nego je zaista pokazao da voli to konkretno dijete, tako mora biti prihvaćeno svako dijete gdje se nalaze Isusovi učenici. Gdje god postoje odbačena djeca, djeca koju nitko ne voli i kojima nitko neće pružiti sigurnost i zaštitu, primiti ih u toplinu zagrljaja, tu nema Crkve.

Dakako da odrasli nisu isključeni, ali oni ponekad ne žele biti prihvaćeni. Isusova ljubav nikoga ne isključuje, ali ima odraslih koji joj stavljaju zapreke; što je netko više „odrastao”, dostatan sam sebi, teže otkriva Isusovu ljubav. Kad vidimo neke odrasle da su odbačeni, možemo se barem tješiti da možda ne prihvaćaju ljubav koju im Isus nudi po svojim učenicima. Djeca su, međutim, bez iznimke otvorena istinskoj ljubavi i prihvaćaju je. Mogli bi ih definirati kao – čežnja za prihvaćanjem. Prihvatiti dijete u Isusovo ime znači vršiti sveti čin. Kao što je odbacivanje djeteta rođenog ili nerođenog rušenje hrama Božjega u ljudima, svetogrđe i prokletstvo, tako je i istinsko prihvaćanje djeteta – slike Božje – svojevrsna posveta i uključuje u svećeništvo naroda Božjega.

Stara tvrdnja – da su roditelji najvažniji u odgoju svećeničkih zvanja ima svoj duboki smisao i utemeljenost, iako možda nikada nije bila dovoljno obrazložena. Otac i majka prvi su koji prihvaćaju ili odbacuju dijete, izgrađuju ili ruše Crkvu, donose na svijet blagoslov ili prokletstvo. Ako dijete ne osjeti dah božanskoga već na roditeljskim rukama, već je mnogo toga izgubilo. Nitko kao otac i majka ne može toliko učiniti za svećeničko zvanje djeteta (namjerno stavljam oca na prvo mjesto) i nitko ne može protiv zvanja učiniti koliko oni. Ne u nekom romantično-pobožnjačkom smislu pravljenja oltarića ili oponašanja svećeničkih čina, nego u doživljaju da ga je netko nesebično prihvatio i omogućio mu bezbrižnu radost postojanja. Praktično mu pokazao da se nekoga može prigriliti, voljeti, žrtvovati se za njega i da je to normalan tok života. Tu je onda korijen vjere koja uočava Oca koji nam svima dariva život i brine se da možemo živjeti.

Istina je da nema nikakve garancije da će onaj koji je prihvaćen i kome je pružena sva raznolikost i bogatstvo ljubavi, da će i sam naučiti to osnovno pravilo života i prema njemu se u životu ravnati. Nerijetko se u životu događa da pojedine osobe postanu samo primaoci. Nепrestano očekuju da im se služi, a ne nalaze načina ni dovoljno motiva da i one počmu služiti; takav međuljudski odnos prihvate ne samo kao normalan nego i kao nešto što mora biti. To je životna jednostranost koju nije lako nadvladati. Svaki pojedinac i grupa u crkvenoj zajednici moraju uložiti dosta napora za osposobljavanje u prihvaćanju i služenju. Osobito je teško izići na kraj s običajima koji nas i bez otpora zarobljuju i nesposobljuju za plodan kršćanski život.

Kršćansko prihvaćanje i služenje samo po sebi ne osigurava siguran pristup u Crkvu onih kojima se služi. Tko će biti kršćanin a tko ne, uvijek ostaje tajna odnosa između Krista i pojedine osobe kojoj je dar ponuđen, najčešće preko kršćanskog služenja. Služenje i prihvaćanje nikako se ne mogu poistovijetiti s pridobivanjem. Česte su jadikovke onih koji se predaju službi u Crkvi ili u ime Crkve svijetu da su plodovi njihova rada i žrtve nikakvi, jer ih nisu poslušali i slijedili. Nisu se obratili oni kojima su propovijedali, koje su poučavali, za koje su se molili, itd. Siguran plod prihvaćanja i služenja ne prima onaj kome se služi, nego onaj koji služi. „Tko želi biti prvi, neka bude zadnji od svijetu i sluga svima.” Ne kaže Isus da će onaj tko služi pridobiti mnoge, nego da on postaje prvi i najveći. Služiti znači ulaziti u Božje kraljevstvo i držati otvorena vrata i drugima da uđu, ali oni u Kraljevstvo ne ulaze po tvom služenju, nego po svome, ako ga prihvate. Ponajčešće služimo za neko priznanje ili plaću, a teško shvaćamo da je upravo sposobnost služenja najveća dobit. S puno oduševljenja govorimo o služenju, samo jako često iz njega isključujemo sebe i svoje. Služiti je lijepo, samo neka to drugi rade. Tu spadaju i one obitelji koje se hvale svojim kršćanstvom a nemaju nikakve želje da bi se netko iz njihove obitelji posvetio svećeničkoj ili nekoj drugoj službi u Crkvi. Vele da je to preteško. Prihvaćanje i služenje opći je stav pripadnika Crkve iz kojeg

netko nije isključen. Svećeništvo je jedan redovit i stalan vid toga služenja.

Ovdje se nameće pitanje: kakvu ulogu ima sjemenište kao redoviti oblik pripreme na svećeničku službu? Ovo se pitanje mnogo puta postavljalo u postkoncilskom vremenu. Nije malen broj onih koji su bili jako kritični prema sjemenišnoj formaciji za svećeničku službu, tvrdeći da ta formacija mora biti mnogoviše ucijepljena u široke tokove života Crkve i svijeta. Međutim, svi pokušaji da se takve zamisli formacije za svećeništvo i u praksi ostvare bili su kratkog daha. Dilema: treba li nam sjemenište ili ne, privodi se kraju. Koliko god sjemenište imalo svojih nedostataka, ono i dalje ostaje redovit vid ulaska u svećeničku službu. Druge mogućnosti nisu nikada bile isključene, ali se još uvijek ne pojavljuje nešto što bi bilo zdrava konkurencija sjemeništu. Time, dakako, ne želim tvrditi da sjemenište nema svojih nedostataka i da se ulaskom u njega rješavaju svi problemi.

Sjemenište nikako ne može biti neki nadomjestak za Crkvu, još manje izdvojenost iz nje, iako se ne bi moglo tvrditi da njegova stvarnost nikada ne skreće u te vode. Onaj koji ulazi u sjemenište morao bi u prvom redu osjetiti pravu stvarnost kršćanskog života, da tu imaju neke osobe kojima je on dobro došao i to ne u prvom redu radi funkcije koju će nekad vršiti. Oni koji žele imati posebno mjesto u služenju Crkve, nužno je da vide kako to netko drugi praktično živi i ostvaruje. Ako roditelji svojim prihvaćanjem i služenjem djetetu udaraju temelje njegove humanizacije i kristijanizacije, pa time i mogućeg svećeničkog poziva, onda je sjemenište ono koje na tom temelju gradi istom snagom svjedočenja. Tek bogatstvo kršćanskog života daje pravi smisao i snagu i drugim elementima svećeničke službe i za naše vrijeme.

O svećenicima se obično govori ili najljepše ili najružnije. Krajnosti obično zamagljuju pravi pogled na stvarnost. Ovo razmišljanje pokušava pronaći neke elemente koji pomažu da se svećenički poziv sagleda u svojoj izvornosti. Nisam želio napisati neku studiju koja bi svaki element precizno stavila na svoje mjesto. Jednostavno sam se htio priključiti onima koji su zauzeti za istu stvar, o njoj razmišljaju i dati svoj doprinos njihovu naporu.